

ширення бази оподаткування, а також аналітичних показників: донарахування податків на одну перевірку, на одного працівника. Унаслідок цього робота фахівці контрольно-перевірочних підрозділів стає малоефективною й безрезультативною. Орієнтованість працівників податкових органів на виконання планових показників змушує фахівців, які проводять аудит, йти на компроміс з платниками.

Висновки. Отже, вищенаведене доводить, що для вирішення таких питань проблеми необхідне чітке й однозначне тлумачення, зокрема, поняття “податковий аудит” і норм законодавства з питань організації та проведення податкового аудиту, викладених у відповідних методичних рекомендаціях і змінах Податкового кодексу щодо податкового аудиту. Перспективи даного дослідження зводяться до необхідності розробки та впровадження Закону України “Про податковий аудит” і методичних рекомендацій стосовно проведення податкового аудиту.

1. Стратегічний план розвитку державної податкової служби України на період до 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/strategichniy-plan-rozvitku>. – Назва з екрана.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами і доповненнями). – Чинний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/275517/page29?text=%EF%EE%E4%E0%F2%EA%EE%E2%E8%E9+%E0%F3%E4%E8%F2>. – Назва з екрана.
3. Онищенко В. А. Удосконалення процесів підготовки до проведення податкової перевірки / В. А. Онищенко // *Фінанси України*. – 2008. – № 6. – С. 14–21.
4. Пухальська Г. В. Податковий аудит в Україні : суть, принципи, функціональні засади та організації / Г. В. Пухальська // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2009. – № 5. – С. 14–17.
5. Риженко І. Є. Державний податковий аудит у системі податкового контролю України / І. Є. Риженко // *Вісник університету банківської справи Національного банку України “Проблеми обліку, аналізу, аудиту і контролю”*. – 2012. – № 1 (13). – С. 224–227.
6. Наказ Державної податкової адміністрації України №567 від 25 листопада 2002 року, яким затверджені “Методичні рекомендації з організації кабінетного аудиту (для юридичних осіб)” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/basene/ua-cmemhe/index.htm>.

УДК 336.02: 338.43

ББК 65.261-18: 65.32

Танклевська Н. С.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇНИ

ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”,
Міністерство аграрної політики
та продовольства України,
кафедра фінансів,
73006, м. Херсон, вул. Р.Люксембург, 23,
тел.: 0552414430, 0506060622,
e-mail: natali.st@rambler.ru

Анотація. Обґрунтовані основи формування сучасної парадигми фінансової політики розвитку сільського господарства країни. Здійснена теоретична інтерпретація фінансової політики та визначені її структурні елементи.

Ключові слова: фінансова політика, концептуальні основи, парадигма, сільське господарство, фінансовий механізм, методологічний базис.

Annotation. Framework for establishment of the modern paradigm of financial policy of agricultural development of the country is grounded. The theoretical interpretation of financial policy is accomplished and its structural elements are determined.

Key words: financial policy, conceptual framework, paradigm, agriculture, financial mechanism, the methodological basis.

Вступ. Фінансова політика держави в сучасних умовах ринкових перетворень виступає визначальною для розвитку національної економіки. Ускладнення процесів економічних трансформацій, посилення їх динамізму, фінансова криза та її негативні наслідки встановили, що існуюча фінансова політика виявилася неадекватною та неефективною, не в змозі адекватно й своєчасно реагувати на такі події. Особливо це надзвичайно важливе для сільського господарства, де істотний вплив мають специфічні чинники, зокрема, сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних і біологічних умов, незадовільний стан матеріально-технічної бази, складний доступ до джерел фінансування. Актуальність дослідження посилюється тим, що з початку аграрної реформи в Україні майже четверта частина підприємств галузі залишаються збитковими. Це зумовлює неухильне зростання значущості теоретичного осягнення нових наукових підходів до формування й реалізації ефективної фінансової політики сільського господарства країни та розробки напрямів упровадження відповідних практичних рекомендацій з метою забезпечення продовольчої безпеки країни, зміцнення її експортного потенціалу, створення сприятливих умов життєдіяльності для теперішніх і наступних поколінь.

Теоретичні основи функціонування фінансових категорій “фінанси” і “фінансова політика” закладені в працях Арістотеля, Л.Абалкіна, А.Буковецького, С.Вітте, І.Кауфмана, Дж.Кейнса, Р.Коуза, А.Маршалла, А.Монкретьєна, І.Озерова, У.Петті, Д.Рікардо, А.Сміта, М.Сперанського, І.Янжула.

Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних засад функціонування фінансів, фінансової політики та її окремих складових зробили видатні зарубіжні й вітчизняні науковці: М.Александрова, О.Василик, З.Васильченко, В.Геєць, В.Грушко, М.Крупка, В.Кудряшов, В.Лагутін, І.Лютий, В.Мартиненко, В.Опарін, І.Петровська, А.Поддєрьогін, В.Родіонова, О.Романенко, Б.Сабанті, В.Савчук, М.Сичовий, О.Сліпушко, В.Сумароков, В.Федосов, С.Юрій.

Особливості фінансових відносин і фінансової діяльності в аграрному секторі економіки були висвітлені такими відомими українськими вченими, як В.Алексійчук, В.Амбросов, В.Андрійчук, О.Гудзинський, О.Гудзь, М.Дем’яненко, М.Коденська, П.Лайко, Ю.Лузан, І.Лукінов, Ю.Лупенко, М.Малік, О.Могильний, О.Непочатенко, Б.Пасхавер, Г.Підлісецький, П.Саблук, В.Синчак, В.Ситник, П.Стецюк, Л.Худолій, А.Чупіс та ін. Вони збагатили економічну науку фундаментальними ідеями, які стали фактором нових світоглядних орієнтацій. Під впливом їхніх досліджень суттєво змінилися уявлення про систему фінансування, ціноутворення, страхування, оподаткування аграрних підприємств, що ознаменувало новий етапний поворот в їх вивченні.

Сьогодні в аграрній фінансовій науці залишається малодослідженим питанням формування сучасної парадигми фінансової політики розвитку сільського господарства, визначення принципів, факторів і закономірностей її впровадження. Така фінансова парадигма є необхідною умовою створення й обґрунтування концептуальних основ формування сучасної фінансової політики розвитку сільського господарства.

Постановка завдання. Метою статті є аргументація концептуальних основ формування сучасної фінансової політики розвитку сільського господарства. Під час дослідження використані відповідні наукові методи: дедукції, історичний, монографічний, аналізу й синтезу.

Результати. Існуючі нині наукові погляди на фінансову політику недостатньо вивчають як внутрішні, так і зовнішні чинники її формування, а також різні форми прояву. Єдності думок у визначенні поняття фінансової політики дотепер не досягнуто й у

середовищі сучасних економістів. Зокрема, Кемпбелл Р.Макконнелл і Стенлі Л.Брю сполучають поняття фінансово-бюджетної й фіскальної політики, визначаючи їх як зміни, внесені урядом до порядку державних витрат й оподаткування, спрямовані на забезпечення повної зайнятості й неінфляційного національного продукту [1]. Очевидно, що фіскальна політика – важлива, але все-таки частина загальної фінансової політики, пов'язаної, передусім, з політикою в галузі державних доходів. Більш логічним виглядає визначення фінансової політики представниками марксистської школи, що вбачають у фінансовій політиці сукупність державних заходів щодо стабілізації фінансових ресурсів, їхнього розподілу й використання для здійснення державою її функцій, указуючи, що соціальна спрямованість й ефективність впливу фінансової політики на розвиток продуктивних сил і виробничих відносин установлюються об'єктивними закономірностями економічного розвитку, суспільно-політичним устроєм країни. В.Опарін трактує фінансову політику як комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій і повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей [2]; С.Юрій – як сукупність фінансових (розподільчих і перерозподільчих) заходів, які держава здійснює через фінансову систему [3]; О.Василик – діяльність держави, підприємства стосовно цілеспрямованого використання фінансів [4].

Тому на відміну від її традиційного вузького тлумачення як діяльності держави й підприємств щодо цілеспрямованого використання фінансових ресурсів [4] нами здійснене вдосконалення теоретичної інтерпретації категорії “фінансова політика” шляхом її розширення й трактоване як імперативну, теоретично й науково обґрунтовану систему заходів стосовно планування, організації, регулювання й контролю фінансових відносин у процесі формування та використання фінансових ресурсів держави та підприємств.

На підставі узагальнення досягнень наукової думки у сфері державної фінансової політики, зорієнтованої на використання всієї сукупності категорій управління фінансовими відносинами (фінансового процесу, фінансового права, фінансів, фінансової системи, фінансового механізму, які становлять організаційно-економічний зміст фінансової політики), доведено, що фінансова політика – не тільки структурована, а й системна категорія, пов'язана з усіма елементами загальної економічної політики й раціонально взаємозалежна зі своїми структурними елементами. Особливість фінансової політики як науково-практичного поняття або як організаційно-економічної категорії полягає в тому, що в ній одночасно поєднуються й рівноправно співіснують об'єктивне (незалежно від волі й свідомості людей) і суб'єктивні (імперативне, державно-вольове, організаційно-управлінське) начала.

Розвиток фінансової теорії розглядається у взаємозв'язку з економічними школами й теоріями, концепціями. Проте виявлено, що нині фінансова політика не має певної ідеології і носить ситуативний, непослідовний та суперечливий характер, оскільки ще не сформувалася її нова парадигма, яка б мала сучасне методологічне підґрунтя і враховувала динаміку та наслідки ринкової трансформації економіки, передбачала побудову цілісної системи організації внутрішніх і зовнішніх фінансових взаємовідносин та ефективних методів їх регулювання, адаптованих до існуючих умов національної економіки.

Усвідомлення та практичне осмислення такої проблеми дозволило науково ознати нову парадигму фінансової політики, яка ґрунтується на відповідному базисі та зображена на рис. 1, розглядаючи її через призму метафізичного та діалектичного підходів, а також опираючись на позитивістський, герменевтичний, синергетичний та інші підходи до осмислення економічного життя сучасного українського суспільства.

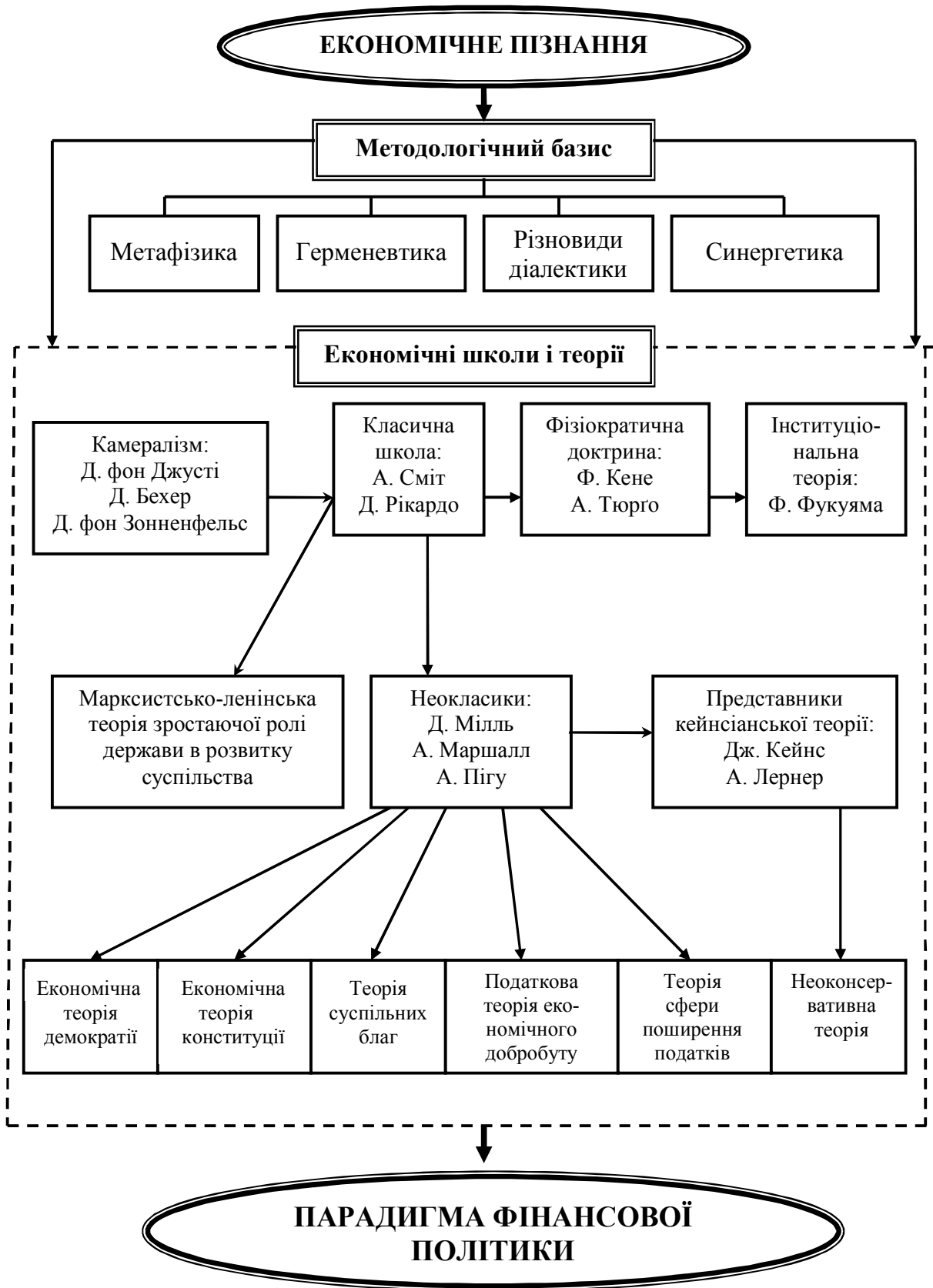

Рис. 1. Базис формування парадигми фінансової політики

Економічні школи й теорії, відображені на рис. 1, формують окремі сегменти фінансової науки. При цьому їх можна зобразити у вигляді двох базових блоків: в одному

містяться теорії, що досліджують процес прийняття колективних рішень у державі, у другому – теорії, що базуються на економіці добробуту. У першому випадку йдеться про фінансову науку, орієнтовану на суспільний вибір, у другому випадку – на економіку добробуту. Але, незважаючи на це, в обох напрямках фінансової науки до об'єкта аналізу застосовується модель економічно раціональної поведінки індивіда (хоча з різним ступенем послідовності). Саме цим вони й відрізняються від “старих” наукових концепцій, у яких не так явно використовувалася вказана модель. При цьому встановлено, що базові теоретичні засади побудови фінансової політики розвитку сільського господарства закладено в наукових доктринах економічної теорії, зокрема, неокласичної й інституціональної теорії.

Стратегічною метою фінансової політики є забезпечення економічної, фінансової й соціальної стабільності в країні на базі її сталого розвитку. Виходячи із цього та з урахуванням провідної світової науково-практичної ідеї щодо необхідності забезпечення сталого розвитку, вважаємо за необхідне “сталий розвиток сільського господарства” трактувати як самопідтримуючий розвиток галузі зі стабільними темпами зростання, що забезпечує задоволення потреб населення в продуктах харчування, зміцнення експортного потенціалу країни та створення сприятливих умов життєдіяльності для теперішніх і наступних поколінь.

Економічний зміст фінансової політики держави опирається на об'єктивність фінансових відносин, які покладено в її основу, а також на ступінь відповідності здійснюваної політики сучасним економічним законам, закономірностям розвитку фінансової системи й сформованим економічним реаліям. Якщо фінансова концепція та конкретні фінансові заходи не відповідають економічному базису, то така фінансова політика приречена на провал.

Узагальнення наукових підходів до дослідження процесу реалізації фінансової політики, що зображено на рис. 2, дало змогу встановити, що для досягнення ефективного функціонування аграрної економіки та кожного сільськогосподарського підприємства зокрема повинна бути забезпечена чітка взаємодія всіх видів фінансової політики й елементів фінансового механізму, у т. ч. його підсистем, фінансових важелів (фінансові норми й нормативи, ліміти та резерви, стимули, санкції), фінансових методів, правового, нормативного й інформаційного забезпечення. При цьому на першому етапі держава повинна проводити дискреційну (активну) фінансову політику з вагомим акцентом на збільшення бюджетного фінансування галузі, а на другому етапі – доцільним є застосування недискреційної політики з урахуванням дії автоматичних (вмонтованих) стабілізаторів економіки (податкові ставки, трансфертні видатки, облікова ставка НБУ). Для досягнення поставленої мети фінансову політику також необхідно здійснювати у вигляді “політики економічного розвитку” і “політики помірної регламентації”, що забезпечить збільшення обсягів виробництва валової продукції галузі та підвищення рівня зайнятості населення України.

Виходячи з того, що фінансова політика реалізується через відповідний механізм, слід зазначити, що фінансовий механізм сталого розвитку сільського господарства – це сукупність фінансових форм і методів, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів (підприємства, установи, галузі тощо) у контексті їх сталого розвитку.

Доведено, що вплив на розвиток сільськогосподарських підприємств здійснюється через фінансовий інструментарій, який ґрунтується на відповідних структурних елементах фінансового механізму.

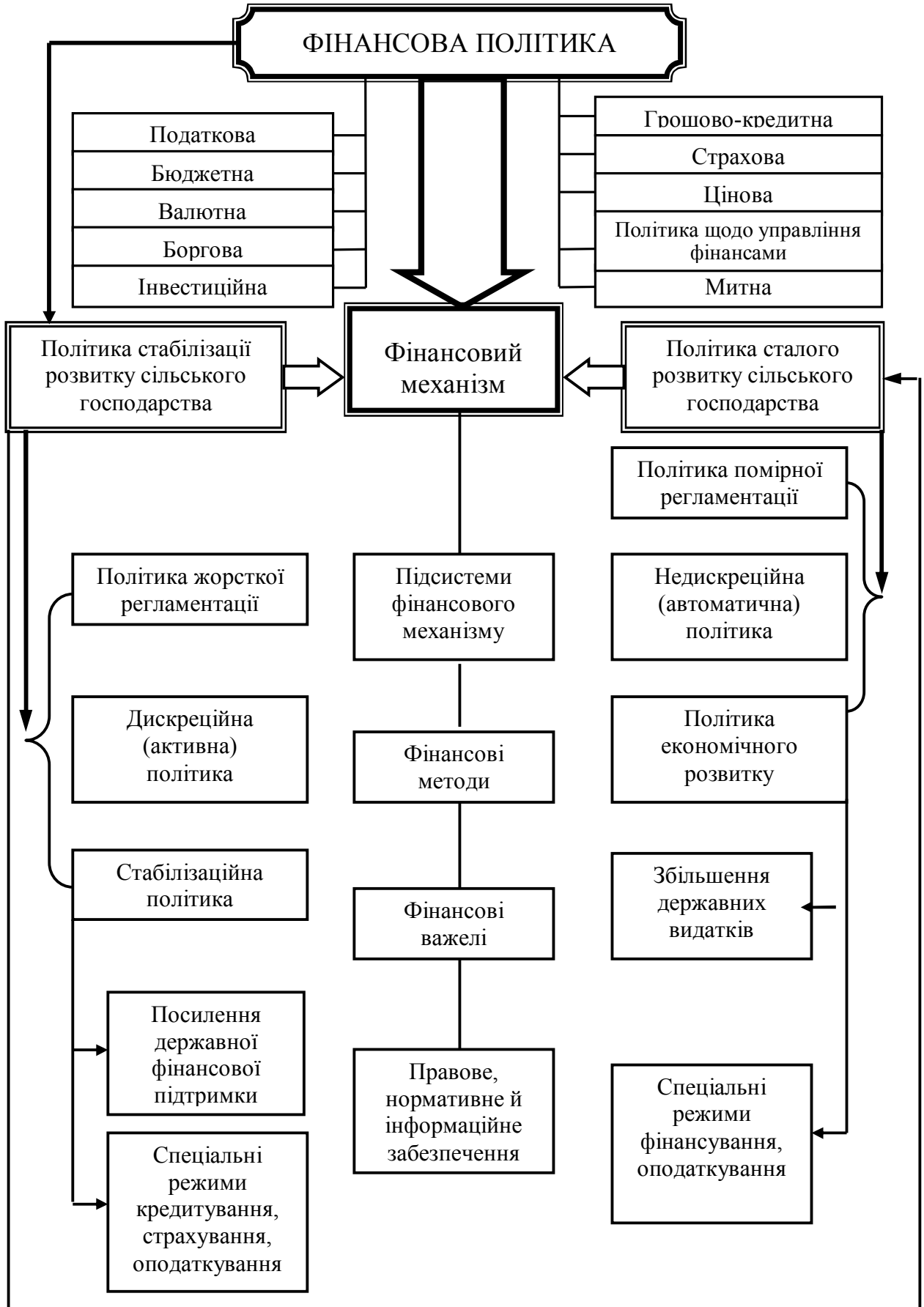

Рис. 2. Фінансова політика розвитку сільського господарства та механізм її реалізації

Поєднання елементів фінансового механізму становить його “конструкцію”, яка приводиться в дію встановленням кількісних параметрів кожної складової. При цьому дієвість фінансового інструментарію залежить від ефективності використання його окремих елементів. Ураховуючи це, структуру фінансового інструментарію управління аграрною економікою доцільно поділяти на такі головні елементи: організаційну структуру управління фінансами в державі; чинну законодавчо-нормативну базу, яка регулює фінансове управління державними фінансами, фінансами підприємств і фінансами галузей; планів розвитку державних фінансів і підприємств; систему стимулів й обмежень фінансово-господарської діяльності в державі; інструменти контролю за функціонуванням фінансів на всіх рівнях управління з метою подальшого вдосконалення реалізації фінансової політики. Лише комплексне застосування всіх фінансових інструментів може забезпечити якісний динамічний розвиток сільського господарства.

Виявлено, що фінансова політика розвитку сільського господарства не тільки структурована, а й системна, тобто пов’язана з усіма елементами загальної економічної й аграрної політики та раціонально взаємозалежна за своїми структурними елементами. Звідси випливає необхідність комплексного, системного підходу до побудови й реалізації фінансової політики. Вона не може бути незмінною на різних етапах і циклах соціально-економічного розвитку країни. Це передбачає періодичне введення у фінансову політику нових елементів, коригування або скасування колишніх.

Комплексність фінансової політики припускає, що внесення виправлень у показники й механізми реалізації фінансової політики вимагає сценарної оцінки варіантів з урахуванням прямих і непрямих наслідків їхнього впливу на економіку країни в цілому й окремих галузей і суб’єктів господарювання. У зв’язку із цим, уперше запропоновано поняття “фінансова політика сталого розвитку сільського господарства” як сукупність законодавчих, організаційних та соціально-економічних заходів державних і місцевих органів влади й управління, а також суб’єктів господарювання у сфері фінансових відносин, які базуються на науково-обґрунтованій концепції, що спрямована на досягнення запланованого динамічного соціально-економічного й екологічного ефекту.

Висновки. Фінансова політика є складною й багаторівневою категорією, яка має різні форми прояву, внутрішні та зовнішні чинники формування. Це зумовило необхідність удосконалення її теоретичної інтерпретації як імперативної, теоретично й науково обґрунтованої системи заходів з планування, організації, регулювання й контролю фінансових відносин у процесі утворення й використання фінансових ресурсів держави та суб’єктів господарювання. Формування ефективної фінансової політики в сільському господарстві вимагає аналізу методологічних підходів до цього процесу як різновиду економічного пізнання, оскільки фінансова політика як галузь економіки утворює єдиний комплекс з наукою та, відповідно, використовує методи, що забезпечують науковий супровід вирішення її актуальних проблем.

Усвідомлення й практичне осмислення проблеми дозволило науково означити нову парадигму фінансової політики, яка ґрунтується на сучасному методологічному базисі, ураховує динаміку, наслідки й існуючі умови ринкової економіки, передбачає побудову цілісної системи організації та регулювання внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин, розглядаючи її через призму метафізичного й діалектичного підходів, а також опираючись на позитивістський, герменевтичний, синергетичний та інші підходи до осмислення економічного життя сучасного українського суспільства. Установлено, що базові теоретичні засади побудови фінансової політики закладено в наукових доктринах економічної теорії, зокрема, неокласичної й інституціональної теорій.

1. История и философия экономики : пособие для аспирантов / под ред. М. В. Конопопова. – 2-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2008. – 664 с.
2. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : [навчальний посібник] / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 1999. – 164 с.

3. Бюджетна система. Вишкіл студії : навчальний посібник / [С. І. Юрій, Й. М. Бескид, В. Г. Дем'янин та ін.]. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
4. Василик О. Д. Державні фінанси України : [підручник] / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : НІОС, 2002. – 608 с.

УДК 332.01:330.83

ББК 65.013

Ткач О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ КРИЗОВИХ ПРОЦЕСІВ ВІД ДОМІНАНТНИХ ЦЕНТРІВ (НА ПРИКЛАДІ КРИЗОВИХ ЦИКЛІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ США)

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра менеджменту і маркетингу,
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,
тел.: 59644

Анотація. Розглядаються особливості поширення кризових процесів від домінантних центрів на прикладі кризових циклічних процесів в економіці США.

Ключові слова: світова економіка, центри домінування, кризові процеси в США, грошова маса, потенційний ВВП.

Annotation. The crisis economical spreading process from a dominant center have been investigated on the sample of crisis process in US economy.

Key words: world economy, dominant centers, crisis process in the USA, money mass, potential GVP.

Вступ. Сучасний глобалізований характер світової економіки відзначається постійними потрясіннями. Причиною та поширенням таких негативних явищ є зміст і характер економічних процесів, що мають місце в розвинутих економіках світу, які сьогодні набули ознак центрів домінування.

Постановка завдання. Більш детально зупинимося на кризових процесах, що мали місце в США.

Результати. Аналіз динаміки ВВП США з 1929 року до 1994 року в цінах 1987 року свідчить, що протягом великої депресії обсяг продукції, що випускалася, різко зменшився, у часи Другої світової війни у зв'язку з мобілізацією виробництва обсяг виробництва збільшився надто високими темпами, що викликало аналогічний різкий спад до нормального потенційного значення ВВП (рис. 1). У період після Другої світової війни зростання ВВП було стабільним доти, доки економіка не почала переживати кризові процеси в 1970–1980 роках і стагнацію 1989 року.

Різкий спад фактичного ВВП щодо потенційного рівня в роки Великої депресії показав необхідність державного втручання в економіку, що призвело до відродження кейнсіанської теорії. Надалі незначні спади ВВП відбувалися за рахунок екзогенних впливів – війни чи різкої зміни вартості енергоносіїв.

Виняток становить спад 1980–1990 років як “політика дорогих грошей”. Він був причиною неправильних дій уряду в грошово-кредитній політиці. Необумовлене зменшення грошової маси спричинило зростання інфляції, але не призвело, як сподівалися уряд і президент Р.Діксон, до збільшення зайнятості [1].